

УДК 32-005.334:323.2-0044.922

О. О. Лященко,

*аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
НАДУ при Президентіві України,
м. Київ*

ПОЛІТИЧНА КРИЗА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЗАЄМОВІДНОСИН ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ВЛАДИ (на прикладі подій в Україні 2013–2014 рр.)

Розглянуто політичну кризу як чинник трансформації взаємодії громадянського суспільства і влади на прикладі подій в Україні 2013–2014 рр. Наведено теоретичне визначення поняття “політична криза” та проаналізовано рушійні фактори кризи соціально-політичної системи України в 2013–2014 рр. Доведено взаємозалежність політичної системи та соціальних структур суспільства, взаємовідносини яких трансформуються залежно від зрілості громадянського суспільства та здатності політичної системи до адекватного реагування на зовнішні виклики. Акцент зроблено на трансформаційних аспектах політичної кризи, що сприяли самоорганізації суспільства для досягнення спільної мети.

Ключові слова: політична криза, громадянське суспільство, влада, взаємовідносини, трансформація.

Дослідження сутності політичної кризи та аналіз її впливу на суспільство в Україні в науці державного управління надзвичайно важливі. Політична система України за період незалежності перебуває в нестабільному стані, науковці називають її транзитною, або перехідною від радянської до демократичної, що дає право говорити про системну політичну кризу в країні. Це питання досліджувалося з різних аспектів – політологічного, правового, філософського та управлінського.

Антикризове управління набуває дуже великого значення для розроблення практичних шляхів подолання кризи. Однак життя не стоїть на місці, і те, що було дієвим учора, на сьогодні потребує нового осмислення. Особливо – враховуючи досвід подій 2013–2014 рр., коли українське суспільство вплинуло на зміни в політичній системі країни через пряме волевиявлення.

Політична криза як чинник трансформації відносин українського суспільства з владою потребує наукового осмислення та розроблення практичних шляхів подолання кризових явищ. Без розуміння впливу політичної кризи на суспільно-політичні відносини, без вивчення конкретних прикладів взаємодії влади та суспільства, без урахування реальної ситуації в країні неможливо запропонувати практичні шляхи подолання криз, а лише теоретичні викладки, не прив’язані до реальності.

Дослідження політичних криз в Україні є дуже актуальним у наш час. Аналіз суспільно-політичної ситуації, що склалась, допоможе дати наукову оцінку та знайти відповідні виходи з кризового становища. Криза виявляє всі похибки в роботі державних механізмів і показує, що система державного управління потребує перезавантаження.

Отже, науковий аналіз причин і перебігу новітнього політичного явища з позицій історичних, критичних та системних підходів безпосередньо у процесі його розвитку є необхідним та актуальним завданням сьогодення.

У вітчизняній науковій традиції поняття політичної кризи чітко не визначено. З одного боку, це “особливий стан у розвитку і функціонуванні політичної системи, передусім владних структур”, що виникає внаслідок загострення суперечностей між суб’єктами політичного життя. Тобто криза є вторинним, похідним явищем від суперечностей і конфліктів. З іншого – стверджується, що криза означає “тимчасове призупинення” або припинення функціонування окремих елементів чи інститутів політичної системи. З цього погляду, криза є останньою фазою розвитку конфлікту, його кульмінацією, після подолання якої або конфлікт може бути вирішено, або ж руйнація набуває незворотного характеру [6].

Криза – це оновлення, стимул для подальших ефективних суспільних перетворень. У працях зарубіжних і вітчизняних фахівців різних наукових галузей – політології, соціології, філософії, історії, економіки тощо – знаходимо обґрунтування зазначених підходів до тлумачення кризових явищ (П. Сорокін, Е. Тоффлер, С. Хантінгтон, Р. Дарендорф, Ш. Ейзенштадт, Т. Парсонс, Д. Белл, М. Михальченко, Є. Головаха, О. Куценко та ін.). Аналізуючи таке різноманіття думок, можна дійти висновку, що це є свідченням багатоаспектності феномена кризи і, водночас, застереженням щодо абсолютизації того чи іншого підходу до її дослідження [6].

Проблеми дослідження політичної кризи як окремого явища в суспільно-політичному житті країни відбито у працях науковців з різних галузей: І. Забіліної, В. Андрущенко, О. Пухкала, Д. Кіслова, Ю. Шайгородського, Ю. Мацієвського, А. Романцова, В. Лещенко та ін. Серед вітчизняних науковців, які займалися тією чи іншою мірою питанням взаємодії громадянського суспільства та влади, доцільно відзначити роботи В. Андрущенка, В. Авер’янова, В. Бакуменка, В. Бодрова, І. Бойченка, Т. Бутирської, О. Валєвського, В. Горбатенка, Г. Зеленько, Ю. Кальниша, А. Карася, Ю. Ковбасюка, А. Колодій, І. Кресіної, О. Лазоренка, М. Мокляка, Н. Нижник, О. Оболенського, А. Пахарєва, М. Пірен, М. Поповича, В. Ребкала, Г. Ситника, С. Телешуна, В. Тертички, М. Томенка, В. Троцинського, В. Шинкарука, Л. Шкляра, Г. Щедрової та ін.

Аналізуючи наукові дослідження, можна побачити, що в цілому є розуміння того, що політична криза – це один із важливих аспектів у відносинах громадянського суспільства та влади. Різноманітні підходи до визначення цього поняття вимагають більш глибокого розуміння процесів для узагальнення, систематизації та напрацювання концептуальних положень взаємодії громадянського суспільства та влади, використовуючи досвід подій в Україні 2013–2014 рр., що на сьогодні отримали назву Революції Гідності.

Метою цієї статті є аналіз політичної кризи як трансформаційного чинника взаємодії громадянського суспільства та влади на прикладі подій 2013–2014 рр.

Аналізуючи події останніх років в Україні та ґрунтуючись на наукових дослідженнях фахівців у галузі суспільних наук, можна стверджувати, що як дві складові єдиної суспільної системи громадянське суспільство і держава у своєму

розвитку одне одного взаємозумовлюють. Якісні зміни в структурі та змісті громадянського суспільства неминуче детермінують зміни у формі та змісті держави, особливо в системі державного управління. Особливістю сучасного етапу розвитку України є те, що не стільки громадянське суспільство відіграє роль фундатора держави, скільки сама держава виступає інструментом власної трансформації та формування громадянського суспільства [9].

Трансформація українського суспільства привела до зміни його базових соціальних інститутів (економічних, політичних, соціокультурних), соціальної структури, суспільної свідомості та моделей масової поведінки, що віддзеркалюють найважливіші зміни в соціальних відносинах, у тому числі між владою і суспільством. У процесі суспільних трансформацій визначальною стає технологія державного антикризового управління, що здатна оптимізувати політичні й управлінські рішення щодо конструювання нової соціальної реальності.

Влада держави, її суверенітет – похідні від суверенітету народу. Усвідомлення громадянами саме таких взаємовідносин між громадянським суспільством і державою має принципово важливе значення для формування успішної правової держави. Якщо цього не виникає, то суспільство починає опиратись намаганням влади обмежити права та свободи громадян [5].

Головним змістом опору є боротьба за громадянські й політичні права. Її результатом має стати відновлення довіри до держави, її інститутів, адже в підвалинах політичного конфлікту чи кризи – криза держави, яка звузила сферу своєї діяльності до проведення інтересів політичної верхівки і перестала виконувати публічні функції зі створення умов для реалізації громадянами своїх прав і свобод. У процес перегляду відносин залучено всі суспільні групи і всі територіальні центри. Активізація громадянських протестів стала новим чинником впливу на процес ухвалення політичних рішень [11].

Відносини державної влади та громадянського суспільства реалізуються в двох основних формах: вплив (прямі зв'язки) та взаємодія (прямі й зворотні зв'язки). Політична криза 2013–2014 рр. в Україні поставила на порядок денний питання розроблення системи заходів і механізмів ефективної взаємодії держави та громадянського суспільства, підвищення результативності діяльності державних інституцій і посилення правомірності їх в очах громадян, формування нової культури державного управління [13].

Аналізуючи події 2013–2014 рр. в Україні, можна побачити що серйозне загострення соціально-економічної ситуації, тотальна корупція, планомірне згортання демократичних прав і свобод, неможливість розв'язати наявні проблеми законними методами та демократичними процедурами – усі ці фактори підштовхнули людей до протестних виступів та привели до революційної ситуації, класичними ознаками якої є:

- 1) “криза” правлячої верхівки, її нездатність управляти по-старому,
- 2) загострення бідувальності населення,
- 3) значне зростання політичної активності мас.

З-поміж усіх країн Європи в Україні зафіксовано найбільший регрес у царині демократії. За цим показником Україна, згідно з даними Українського незалежного

центру політичних досліджень, перебувала на сьомому місці у світі – її переганяли лише шість держав: Фіджі, Іран, Ефіопія, Єгипет та Гамбія. За рівнем свободи слова Україна опинилася на 131–133-му місці разом із такими африканськими державами, як Замбія та Південний Судан [8], і на сьогодні ситуація мало чим змінилась.

Тож, аналіз ситуації переконливо доводить що в Україні розгорнулася політична криза з революційною ситуацією. Політична криза – це крайня форма прояву політичного конфлікту, що виявляється в глибокій дестабілізації політичної системи. До основних кризових моделей розвитку конфліктів відносять війну та революцію. Відповідно, криза охоплює всі системи суспільства, тому деякі дослідники говорять про системну політичну кризу.

Системність криз зумовлена розвитком комунікативності систем, у яких вони розвиваються. При цьому основними виступають управлінські політичні та соціальні комунікації, суб'єкти яких здатні впливати на ситуативні зміни та трансформації соціуму [10].

У західних демократичних країнах три основні категорії акторів (влада, бізнес та громадянське суспільство) відокремлені, але є чіткі правила взаємодії між ними, які регулюють співпрацю та забезпечують основу для зменшення ризиків зловживань і особливо для уникнення конфліктів інтересів. З цього погляду, реальною проблемою в реформуванні української політичної системи є потреба розрубати гордіїв вузол політико-олігархічної системи, де фінансові ресурси, політичні партії та ЗМІ належать тим самим людям або клановим групам [7].

Основна ж причина, що підняла людей на акції громадського спротиву, – неспроможність пострадянської політичної еліти взятися за реформування України. Вона й надалі продовжує своє незалежне існування як неефективний гібрид старих (радянських) та новітніх (олігархічних) методів господарювання та керівництва. Нинішня політична криза в Україні є лише зовнішнім виразом глибокої системної кризи, яку сьогодні переживає держава, не реформована з часів розпаду колишнього СРСР.

Відсутність політичної волі до реального реформування, нагромадження помилок та прорахунків, починаючи з 1990-х рр. спричинили кризову ситуацію в державі, що тягнеться до сьогоднішнього дня та заважає становленню держави як сильного суб'єкта на міжнародній арені.

Останній саміт “Україна – ЄС” підкреслив нагальність реальних реформ, бо інакше Україна ризикує втратити підтримку західних партнерів уже найближчим часом [8].

Тим часом, аналізуючи події 2013–2014 рр., можна чітко побачити, що велика частина громадянського суспільства діяла більш зважено, ніж політична еліта. Громадянське суспільство навчилося бачити й аналізувати факти та дії, не покладаючись більше на політичні обіцянки. Завдяки новим інформаційним і комунікаційним технологіям, незважаючи на те, що традиційні ЗМІ залишаються під впливом олігархічних кланів, свідомі громадяни миттєво усвідомлюють усе, що роблять чи не роблять політичні лідери. Влада не змогла (або не схотіла?) відновити довіру суспільства до себе, економічна ситуація значно погіршилася, і війна на сході не зможе більше слугувати універсальним виправданням. Уважний

аналіз та порівняння прийнятих на себе зобов'язань (на словах) та реальних дій постмайданної влади демонструє величезну слабкість наших політичних еліт. Або їхню слабку волю поважати та виконувати свої ж нещодавні політичні обіцянки. Політична воля (яку визначають як “бажання діяти”, “вміння діяти”, а також “відчуття, що ми зобов'язані діяти”) є центральним елементом, для того щоб відбулися реальні зміни [14].

Ситуація може відразу здаватися парадоксальною: еліти не хочуть змін, щоб не втратити своїх переваг, бізнес-спільнота та громадянське суспільство розуміють, що зміни неминучі [7].

Однак завдяки політичній кризі, що оголила наявні проблеми взаємодії та комунікації суспільства та владних інститутів, відбулись важливі зміни в самому суспільному середовищі. Система ухвалення рішень перестала бути закритою, ізольованою, спрямованою на задоволення власних потреб і відтворення владних домінуючих позицій. Новим центром впливу на політичні рішення стають активні громадяни, об'єднані в постійні мережі дій. На авансцені з'являється новий суб'єкт дії, який не переслідує цілі здобути владу, але переслідує більш глобальну мету зміни відносин між суспільством і державою. В основі виникнення цього суб'єкта лежить ідея солідарних дій для спільного блага, що сукупно становить тканину громадянського суспільства. Проблема впливовості цього колективного суб'єкта – у його політичній неформальності. Цей суб'єкт, що діє в різних форматах і асоціаціях, потребує і шукає політичного вираження. Саме тому однією з настійних вимог Майдану була вимога політичного лідерства, нав'язування парламентській опозиції вимог і формату дій, з якими партії “Батьківщина” (А. Яценюк), “Удар” (В. Кличко), “Свобода” (О. Тягнибок) зрештою були вимушені тією чи іншою мірою солідаризуватися. Звичайно, зазор між чинною парламентською опозицією, яка тією чи іншою мірою є виразником інтересів олігархату, та Майданом в його розмаїтості завжди існуватиме [3].

Система державного управління в Україні, що склалась на початок 2013–2014 рр., характеризувалась тим, що органи центральної влади здебільшого прагнуть обмежити самостійність територіальних громад, але знижують тим самим інтерес громадян до спільних дій. Позбавлення дієздатності у вирішенні питань власного життєзабезпечення, спонукає до втрати мотивації для взаємодії громадян із державою. Світовий досвід та життєва практика переконливо свідчить про те, що люди на місцях краще за чиновників центрального апарату знають, як їм жити, і місцеві проблеми за рахунок місцевих ресурсів може бути вирішено краще та ефективніше [9].

У довгостроковій перспективі основне завдання, що стоїть перед суспільством та владою, – питання про можливість відходу від неопатримоніальної практики і відновлення функцій держави як правової, соціальної та демократичної, забезпечення нею умов, аби громадяни могли вільно здійснювати свої права та свободи. Але передумовою реалізації такого завдання є суспільна єдність. Тим часом суспільство поляризоване і піддається різним впливам. Водночас, можна говорити, що феномен Майдану та криза управління стимулюватимуть подолання неопатримоніальної політичної практики. Хоча вона має відносно сталий характер і провокує своє відтворення, однак причина неминучості її подолання й

реформування відносин практично в усіх сферах полягає в неефективності цих відносин, неспроможності корумпованої системи управління підтримувати висхідний розвиток. Україна, заради виживання та збереження незалежності, змушена розробити та прийняти таку модель державного управління, яка відповідатиме потребам саме українського суспільства, забезпечить децентралізацію влади та незалежність судочинства, і якщо не перервати, то хоча б обмежити континуальність нинішнього способу політичного владарювання [5].

Сукупно ці фактори в довгостроковій перспективі потенційно здатні підштовхнути до зміни характеру політичного режиму та спонукати еліти (зادля самозбереження) до встановлення правового порядку, відкритості та прозорості влади, свободи обігу інформації, дерегуляції та слідування йому [9].

Політична криза 2013–2014 рр. не лише виявила всі проблеми взаємовідносин між громадянським суспільством та владою, а й трансформувала сам характер відносин, змінила ставлення людей до влади, а влада змушена була враховувати інтереси суспільства під час прийняття політичних рішень.

Події 2013–2014 рр. переконливо довели, що в Україні вже є громадянське суспільство, і воно спроможне брати на себе відповідальність за долю країни (батальйони добровольців, які пішли боронити незалежність та територіальну цілісність, волонтери, які допомагають армії та переселенцям з окупованих регіонів), є нові обличчя в політиці, які проштовхують реформи попри шалений спротив системи.

Підтримуючи думку, висловлену у джерелах [4; 7; 12], вважаємо що політична криза в Україні наприкінці 2013 – початку 2014 рр. проілюструвала одразу дві тенденції трансформаційного впливу на розвиток громадянського суспільства. Перша стосується зміни владних еліт: з одного боку, це занепад старої політичної еліти, а з іншого – зародження нової, демократично орієнтованої еліти. Водночас, відбувається процес змішування старої еліти з новою, але, на відміну від 1991 чи 2005 рр. він є більш стихійним і без відповідного політико-правового оформлення (починаючи від “сміттевої” люстрації й закінчуючи створенням антикорупційного бюро).

Друга тенденція показала зрушення в трансформаційних процесах розбудови громадянського суспільства в Україні. Як свідчить політичний розвиток України, процеси демократизації та системної трансформації в нашій державі розпочинаються з перетворень у громадянському секторі. Відбувається пошук взаємоприйнятних шляхів ефективної взаємодії. Тож, влада і громадянське суспільство мають чітко встановити орієнтири співпраці й виступати рівноправними партнерами в політичному розвитку, інакше проблема “політиканства” може унеможливити продуктивний суспільно-політичний процес.

Отже, дослідженням доведено, що, з одного боку, в Україні завдяки високому рівню громадянської активності створено необхідні умови для термінового та успішного реформування, а з іншого – через воєнний конфлікт на Донбасі, непослідовність, брак досвіду та фаховості в команди молодих реформаторів очікувані суспільством реформи поки що не мають практичної реалізації. А це вже принципово новий виклик для української державності. Саме тому цілком імовірно, що подолання наслідків політичної кризи та подальший

розвиток громадянського суспільства в Україні відбуватиметься на межі двох згаданих тенденцій.

Можемо підсумувати, що політична криза в Україні в 2013–2014 рр. зрушила з місця трансформаційні процеси в суспільстві. Громадяни України почали усвідомлювати, що влада та суспільство – це не дві протилежні сили, а взаємозалежні системи, які не можуть існувати одна без одної. На жаль, подальші події показали слабкість процесів, що існують, та силу пострадянської системи до самовідтворення. Тому існує нагальна потреба подальших досліджень у цій галузі, аналізу кризової ситуації та розроблення дієвих антикризових механізмів взаємодії громадянського суспільства та влади для встановлення взаємовідносин з чіткими правилами гри для всіх учасників процесу та розбудови сильної країни, у якій мріє жити кожен.

Література:

1. *Дзюбка І. С.* Політологія: теорія політичної системи суспільства / І. С. Дзюбка. – Режим доступу : <http://www.readbookz.com/book/180/6287.html> .
2. *Забеліна І. О.* Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз / І. О. Забеліна // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. – Одеса, 2013. – Вип. 49. – Режим доступу : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564> .
3. *Кіслов Д. В.* Державні та протестні комунікації під час політичних криз / Л. В. Кіслов // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2014. – № 1. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=674> .
4. *Колодій А.* Загальмована трансформація та майбутнє української мрії про демократичну правову державу / Антоніна Колодій // Авторський проект “Думки з приводу”. – Режим доступу : <http://political-studies.com/?p=901> .
5. *Левків С.* Особливості взаємодії інститутів влади та громадянського суспільства на сучасному етапі : [ст. від 16 лют. 2010 р.] / Сергій Левків // Режим доступу: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/02/blog-post_16.html .
6. *Мацієвський Ю.* Деякі аспекти вивчення феномена кризи у політичних дослідженнях / Ю. Мацієвський // Політичний менеджмент. – 2008. – № 6. – Режим доступу : https://www.academia.edu/Some_Aspects_of_the_Phenomenon_of_Crisis_in_Political_Researches .
7. *Москалу В.* Новий суспільний договір для України : [ст. від 20 трав. 2015 р.] / В. Москалу. – Режим доступу : <http://voxukraine.org/2015/05/20/noviy-suspilnyi-dohovir-dlia-ukrainy> .
8. Політичні ризики і політична стабільність в Україні : док. з оцінювання політ. ризиків // УНЦПД. – 2014. – Вип. 11. – 17 лют. – Режим доступу : <http://www.ucipr.org.ua/publications/suspilno-politichna-kriza> .
9. *Пухкал О.* Модернізація політичної системи України: державно-управлінський вимір / О. Пухкал // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 3 (6). – Режим доступу : [http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03\(6\)/10pogduv.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03(6)/10pogduv.pdf) .
10. *Романцов А.* Сучасна політична та економічна кризи в Україні – причини та шляхи виходу : [ст. від 7 берез. 2014 р.] / А. Романцов // Район-інфо. – Режим доступу : <http://www.rayoninfo.info/news/suchasna-pol%D1%96tichna-ta-ekonom%D1%96chna-krizi-v-ukrain%D1%96-%E2%80%93-prichini-ta-shlyakhi-vikhodu/> .
11. *Ставченко С. В.* Криза як об’єкт політичного дослідження / С. В. Ставченко // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. – 2008. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/politologiya/55/7414-kriza-yak-ob-yekt-politichnogo-doslidzhennya.html> .
12. *Шайгородський Ю.* Поняття “трансформація” як інструмент аналізу соціальних змін / Ю. Шайгородський / Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікація : [укр. наук. журн.]. – 2010. – № 4. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/323> .
13. *Шарій В.* Державне управління як механізм подолання кризових явищ у демократичному суспільстві / В. Шарій // Зб. наук. пр. НАДУ / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – Вип. 2. – С. 376–386.

14. Шведа Ю. Революція Гідності у контексті загальної теорії соціальних революцій : [ст. від 26 січ. 2014 р.] / Ю. Шведа // ZAXID.NET : [аналіт. інтернет-видання]. – Режим доступу : http://zaxid.net/news/showNews.do?revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy&objectId=1301345 .

Lyashchenko O. O. The political crisis as a factor of the transformation relationship between civil society and government in Ukraine 2013-2014.

The article deals with the political crisis as a factor in the transformation of interaction between civil society and government on the example of events in Ukraine 2013-2014 years. It is given that a theoretical definition of the political crisis. It is analyzed the driving factors that led to the social crisis of the political system of Ukraine in the years 2013-2014. It is proved the interdependence of the political system and social structure, the relationship which transformed depending on the maturity of civil society and the political system's ability to adequately respond to external challenges. It is made focus on the transformational aspects of the political crisis that led to self-organization of society to achieve a common goal.

Key words: political crisis; civil society; authorities; relationships; transformation.

Надійшла до редколегії 03.11.2015 р.

УДК 351.712

А. А. Митник,

*аспірант кафедри права та європейської інтеграції ХарPI НАДУ,
м. Харків*

**ЦІЛЬОВІ ОРІЄНТИРИ ТА ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ
ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Уточнено цільові орієнтири взаємодії держави та бізнесу на глобальному, національному, регіональному рівнях та рівні суб'єктів господарювання. Узагальнено, систематизовано і класифіковано принципи партнерства держави та бізнесу.

Ключові слова: держава, бізнес, взаємодія, регіональний рівень, цільові орієнтири, принципи.

Сучасні тенденції розвитку неперервної глобалізації економіки, включаючи все більш тісну інтеграцію ринків, посилення ефекту масштабу, збільшення можливостей прибуткового функціонування корпоративних структур, загострення проблем міжнародного тероризму і наростання кліматичних змін, а також підвищення рухливості кордонів між приватним і державним секторами, що спостерігаються з початку 1990-х рр., висувають нові вимоги до формування системи управління взаємодією держави та бізнесу.

Сутність державних та приватних структур зумовлює наявність значної кількості теоретичних передумов ефективного управління процесом їхньої взаємодії, а умови сучасних економічних реалій і світовий досвід розвитку співпраці інституцій держави та бізнесу свідчать про можливість практичного втілення їх і поступове вирівнювання ролей інститутів держави та бізнесу в рамках механізму саморегулювання системи управління державно-приватними відносинами. Водночас, різноманіття видів взаємодії, наявність суперечливих